

Tierps sockens hembygdsförening

Medlemsblad 2014

Jan Helmer Gustavsson från Länsstyrelsen berättar om Tierp sockens historia på Husbyborgdagen

Grindstugans framsida renoverades under 2013, stort tack till alla er som gjorde det möjligt.

OBS! Kallelse till årsmöte på sidan 3

Information om verksamheten 2013

Nu har det redan gått ett år sedan vi skickade ut medlemsbladet senast och det är återigen dags att kalla till årsmöte. Året som gått har varit händelserikt och Tierp sockens hembygdsförening har haft en hel del aktiviteter. Vi inledde och avslutade året med att arbeta vidare med att gå igenom föreningens arkiv och under hösten gjordes det i studiecirkelform. Under årets varma månader koncentrerade vi aktiviteterna till hembygdsgården. Där har vi träffats på torsdagskvällarna och bl.a. förberett sommaren Husbyborgdag, mer om det finns längre fram i bladet.

Det krävdes en hel del planering innan "Husbyborgdagen" lördagen den 20 Juli var på plats. Några träffar ägnades åt att "hämta hem" föreningens inventarier som blivit kvar på Mungavallen. Vid den gamla ängsvaktarstugan hölls under åren 1959-64 folklivsspelet "En söndag på vallen" som var mycket välbesökt. Bord, bänkar och kaffekoppar som användes vid spelen, kom nu till användning igen. Även smedjan på hembygdsgården togs åter i drift, men inte för att smida utan för att förse hungriga besökare med grillad korv.

Andra lördagen i augusti hölls traditionsenligt helgmålsbön i ruinen med kyrkkaffe i stugan efteråt. Det är så roligt att antalet besökare till helgmålsbönen stiger för varje år och nära 40 personer kom till Husbyborg denna sensommarkväll.

Under sommaren har också renoveringen av grindstugan påbörjats. Med hjälp av bidrag från Tierps kommun, medel ur Temnerudsfonden och en stor ideell insats kunde framsidan panelas om och plåtarbeten förbättras. Även en del el-arbeten kompletterades i stugan så nu behövs inga skarvsladdar för att kunna koka kaffe.

Vi fick under hösten hjälp från länsstyrelsen att ta fram en vård och underhållsplan för hembygdsgårdens byggnader, vi berättar mer från den under en egen rubrik längre fram.

Under hösten deltog några styrelseledamöter på ett seminarium som Uppland hembygdsförbund anordnade, det handlade om att "samla med eftertanke". Det var mycket intressant och lärde oss att se på samlingarna med lite andra ögon. Ett föremål kan vara intressant men ett föremål som man vet var, när, hur och av vem som det använts av har en hel historia att berätta.

Hembygdsförbundet har från centralt håll bett alla hembygdsföreningar att mäta de ideella timmar som lagts ned i föreningarna under 2013, i Tierp sockens hembygdsförening har vi tillsammans under året lagt ned hela 1158 timmar i föreningens arbete under året och vi har haft mycket trevligt och roligt under tiden.

Den nyvalda styrelsen efter årsmötet 2013

Tierps sockens hembygdsförening inbjuder till

Årsmöte

Vi hälsar medlemmar och intresserad allmänhet välkomna!

18:e mars kl.19.00

Plats: Tierpsgården, Kyrkbyn

Fotograf Björn Ullhagen berättar och visar sina fotografier

Sedvanliga årsmötesförhandlingar

Fika

På årsmötet finns det också möjlighet att köpa våra trycksaker:

- *Huskurer och folklig läkekonst i Tierp*
- *Berättelser om Tierpsoriginal vi minns*
- *Folktro och skrock samt huskurer för husdjur i Tierp*
- *Vykort*

VARMT VÄLKOMNA!

Medlemsavgift 2014

Inbetalningskort medföljer medlemsbladet, medlemsavgiften är oförändrad 2014 100 kr per person eller 150 kr per familj betalas in på PG 514118-9, ange namn och kontaktuppgifter.

Föreningen har en stor andel ständiga medlemmar och är därför tacksam för ett bidrag även från Er.

Verksamhet under 2014

Verksamheten 2014 är inte planerad ännu, men vi siktar på en ny "Husbyborgdag" och en sommarkväll med musik i ruinen. Håll utkik under rubriken "föreningsnytt" i Norra Upplands annonsblad efter våra arrangemang.

Under våren och sommaren kommer vi att fortsätta träffas på hembygdsgården på torsdagskvällar fr. kl 18. Vi vill då hälsa alla medlemmar välkomna, det spelar ingen roll om du kan eller vill hjälpa till med något, det går lika bra att komma för att fika och prata. Kanske ta tillfället att titta på byggnader och samlingar antingen själv eller tillsammans med bekanta som är nyfikna på att besöka hembygdsgården.

Vill du vara helt säker på att det finns någon där eller komma på besök på andra tider kontakta ordförande Roland Jansson på tel:0293-52152 eller 070-2841321.

Kyrskolan firade 50 år under 2013.

Hembygdsföreningen vill gratulera Kyrskolan med personal och elever med denna notis som vi hämtat ur Tierpsposten från den 12 september 1963:

"200 liter lingon plockades vid veckoslutet av elever i klasserna 5 och 6 vid Kyrskolan och Munga skolor. Därmed säkrade man i stort det egna behovet för bespisningen, där säkert de "egna lingonen" kommer att smaka mycket bra. Kyrskolans elever hade mat med från skolan medan Mungaeleverna först åt vid skolan, samt därefter åkte till lingonskogen. Lärarna Ove Norberg och Bengt André tog hand om sina elever i skogen."

Vi noterar också att en årsprenumerat av Tierpsposten detta år kostar 19 kr.

Husbyborgdagen

Den 20 Juli var det premiär för Husbyborgdagen. Föreningens planer på att ordna en öppethusdag sammanföll med att länsstyrelsen rustat upp informationsskyltar i Tierps socken och att de ville ordna en invigning av dessa.

Programmet för dagen var innehållsrikt. I trädgården kunde man avnjuta kaffe med hembakt och grillad korv från smedjan i strålende solsken och med blomsterprakten från örtagården i blickfånget. En tipspromenad med frågor om sockens historia ledde besökarna runt på en promenad i Husbyborg. I Magasinet berättade Dagny Jansson berättelser från bygden och man kunde passa på att titta på samlingarna som finns utställda på magasinets 3 våningar. I ruinens historiska miljö berättade Jan-Helmer Gustavsson från länsstyrelsens kulturmiljöenhet om ruinen och Tierps sockens äldre historia. Han invigde därmed också de nya informationsskyltarna som finns uppsatta i Eskesta, Frebro, runt Tierps kyrka och i Husbyborg.

Dagen avslutades i ruinen med att Åsa Ahlin på nyckelharpa och Niclas Ahlbom på gitarr underhöll med sång och musik. När så tonerna från "Andakten" av Erik Sahlström, stämningsfullt ljud mellan ruinens stenvägg, kunde vi i hembygd-föreningen se tillbaka på en mycket lyckad dag med över 100 besökare.

Vård och underhållsplan

Hembygdsföreningen har under 2013 fått bidrag från länsstyrelsen till att upprätta en vård och underhållsplan för hembygdsgården. Per Lundgren, byggnadsantikvarie från Upplandsmuseet var den som upprättade planen. Syftet med planen är att den ska vara en hjälp vid förvaltningen av byggnaderna, både vad gäller att hålla dem i stand och vad gäller att bibehålla de stora kulturhistoriska värdena som finns på hembygdsgården. Pers slutsats var att framför allt Grindstugan och magasinet har mycket stora kulturhistoriska värden. De ligger båda på ursprunglig plats, är mycket välbevarade och byggdes kring år 1800.

Planen kommer att vara oss till stor hjälp för att planera framtida underhålls-åtgärder. Glädjande nog bedömdes byggnaderna vara i bra skick och inga större och akuta åtgärder krävs i omedelbar närtid. Vi vill i detta medlemsblad passa på att dela med oss av inledningen till planen där Hembygdsgårdens historia berättas:

Hembygdsgården ligger på mark som tidigare tillhörde säteriet Husbyborgs gårdsmark. Säteriet bildades 1628 efter att Lars Skytte köpt den av kronan. Köpeskillingen angavs till 3 %, med vilket man menade att priset skulle räknas ut som $100/3$ gånger den årliga räntan.

På platsen fanns det sedan tidigare en bondby med tre kronogårdar; i Älvsborgs lösens skattelängd från 1571 kan man utläsa att bönderna Bents, Anders Pedersson och Jöns Oloffson bodde här. Gårdarna var ganska välbärgade och förutom en anseelig mängd silver- och kopparföremål hade man hade åtskilliga kor, hästar, får och svin. Man födde också upp oxar. De tre bondgårdar som fanns på platsen avhystes vid säteribildningen för att ge plats åt en samlad huvudgård och en ny sätesbyggnad uppfördes. 1691 drogs säteriet in till kronan och bebyggelsen fick förfalla.

Under 1700-talet återgick Husbyborg till frälset, när det köptes av en kapten Björnberg. Säteri var "berustat", vilket innebar att säteriägaren stod för ryttare, häst och mundering i krigsmaktens tjänst.

Björnberg tycks ha varit en ambitiös innehavare. Bland annat inrättade han ett schäferi, det vill säga en fårfarm, på gården.

Senare köptes Husbyborg av ägarna till Ullfors bruk och gården lades under bruket. En fogde och en hushållerska placerades på gården för att driva jordbruket och förutom fogden och hushållerskan bodde ryttaren och några drängar och pigor på gården.

Under 1810-talet infördes statarsystemet på Husbyborg, först i form av stattorpare,

som alltså var jordbruksarbetare med ett eget litet torp med åkerplätt, och senare i form av statarfamiljer med man, hustru och barn. Dessutom fanns det under vissa år en arbetarfamilj på gården. Troligen byggdes det s.k. Grindtorpet vid denna tid, som bostad åt de tre statar- och arbetarfamiljerna. Under 1840-talet hade fogden ersatts med arrendatorer och jordbruket bedrevs därefter fristående från bruket.

Strömsbergsverken, som Ullfors bruk kom att ingå i, såldes 1920 till Stora Kopparbergs Bergslags AB. Stora Kopparberg var intresserade av de stora skogar som hörde till bruken. Man lade ner järntillverkningen och sålde en stor del av de jordbrukshemman som låg under bruken, efter att ha styckat av skogsmarken. 1921 lät Stora Kopparberg stycka upp Husbyborg i två jordbruksfastigheter men man behöll ägandet och fortsatte att arrendera ut dem. Jordbruket på Husbyborg bedrevs under statarsystem fram till omkring 1930.

1956 bildades Tierps sockens hembygdsförening och efter ett tag fick man möjlighet att disponera delar av Husbyborgs ekonomigård. 1987 lät Stora Kopparberg stycka av och försälja den norra delen av ekonomigården under beteckningen Husbyborg 1:13 och samtidigt styckades även hembygdsgården område av under beteckningen Husbyborg 1:11. Hembygdsföreningen köpte området för 20 000 kr och då ingick de byggnader som stod på tomten: garaget, magasinet och Grindtorpet. 1996 flyttades en smedja från Ordsbo till hembygdsgården. Den placerades väster om garaget och inreddes med verktyg från Frebro.

Vykort

Hembygdsföreningen har tagit fram egna vykort. De finns i 4 vackra motiv från hembygdsgården och från Tierps kyrka och är i storleken A5 och kostar 10 kr/st. Stöd Tierps sockens hembygdsförening genom att köpa korten på ICA Tallen i Månkarbo eller på biblioteket i Tierp. Det går också bra att köpa dem direkt från föreningen kontakta i så fall Karin Olsson på tel: 0293-146 28.

Hemsida

Hembygdsföreningen har nu en egen hemsida besök den på <http://www.hembygd.se/tierps-socken>

Mailadress

Vi skulle gärna vilja komplettera vårt medlemsregister med mailadresser. Det skulle göra det möjligt att skicka information per mail löpande under året. Meddela oss din mailadress antingen genom att uppge den på inbetalningen av medlemsavgiften eller genom att skicka ett mail till anna.tierp@gmail.com.

Då inte alla medlemmar har tillgång till mail kommer information per mail endast att vara ett komplement, vi fortsätter naturligtvis med medlemsutskick och annonser som vanlig.

Medlemsvärvning

Hembygdsföreningen har under 2013 fått ett 15-tal nya medlemmar. Det är mycket glädjande då medlemsantalet länge har minskat.

Medlemmarna är grunden för att föreningen ska kunna arbeta vidare med att bevara hembygdsgården och Tierps sockens rika historia. Vi vill därför be er alla om hjälp att hitta fler som är intresserade av att stödja föreningen genom att bli medlemmar.

Fråga grannar barn, barnbarn, vänner och bekanta, eller varför inte ge bort ett medlemskap i present?

Ska du ge bort ett medlemsskap i present kontakta i så fall Karin Olsson på tel: 0293-146 28 så ordnar vi ett vykort som du kan använda som presentkort.

Medlem blir man genom att sätta in 100 kr per person eller 150 kr per familj på PG 514118-9, ange namn och kontaktuppgifter på inbetalningen.

Vill du veta mer om Tierps sockens hembygdsförening?

Vill du delta mer aktivt i föreningsarbetet?

Tveka inte att höra av dig till oss, våra kontaktpersoner är:

Roland Jansson tel:0293-52152

Karin Olsson tel: 0293-14628 eller

Anna Ahlin tel: 0293-60018 eller email: anna.tierp@gmail.com

Till sist...

en av många historier som berättats runt fikabordet i Grindstugan under sommarens träffar var när en av medlemmarna mindes tillbaka på hur det var att vara ung mjölkåkardräng.

Det gällde på den tiden att dra nytta av de transporter som gick från socken ner till Tierps köping. Mjölkbilen var således inte bara mjölktransport utan något man passade på att använda som budbil.

Många av bondfruarna i socken som hade inhandlat ny korsett hade också tagit miste på storleken och behövde ett bud till Tierp för att byta varan. Med förtroende vände de sig då till den unge mjölkåkardrängen som fick uppdraget att utföra bytet. Trots att han var generad och plågad inför det pinsamma uppdraget han hade att utföra i köpingens butik, såg han till att en ny storlek levererades på vägen hem.

Det råder ingen tvekan om att han måste ha utfört budningen väl och till belåtenhet, för uppdragen var många och drängen alltid lika generad.

Bilder från verksamhetsåret

Nyrenoverad Grindstuga, vi hoppas kunna fortsätta med stugans gavel kommande år.

Kaffe i trädgården lät sig väl smaka på Husbyborgdagen

En "hörsal" iordningställdes i magasinet där Dagny berättade om Tierps socken.

Margareta och Roland sköter försäljning och korvgrillning i smedjan

I augusti hölls traditionsenligt helgmålsbön i ruinen med kyrkkaffe i Grindstugan.

Bord, bänkar och porslin hämtas på Mungavallen, föreningens tillhörigheter som blivit kvar ända sedan man arrangerade Mungavallsspelen